

Dřevěná plastika v biosférické rezervaci Šumava, česká pilotní oblast. Foto: Josef Štemberk

SPOLUPRÁCE V CHRÁNĚNÝCH OBLASTECH

JAK INFORMOVAT VEŘEJNOST O OMEZENÍCH?

Všude v Evropě (a na světě), mají chráněné oblasti nanejvýš pozitivní image. Všichni máme rádi biosférické rezervace, národní parky a chráněné oblasti. Rádi se díváme na zvířata, nasloucháme vzácným ptákům, sedíme na březích čistých jezer a řek. To se týká našich dovolených a víkendů, kdy si užíváme přírodu v době našeho volna.

Ale jak je to s lidmi, kteří v takové oblasti žijí trvale? Velmi často mají pocit, že jsou ve svých činnostech negativně ovlivňováni různými omezeními, která se týkají například rozšiřování jejich obydli a konstrukčního řešení jejich domů. Existuje řada příkladů, kdy obyvatelé a celé komunity aktivně odmítají vytvoření chráněných oblastí a/nebo bojují proti jejich správě.

Jak řešit takovou situaci? Jak se vyhnout konfrontacím a z nich vyplývajícím blokádám? Jak zaangażovat místní obyvatele do plánování a rozvoje „jejich“ regionu? Jak přesvědčit místní administrativu a investory, že v dlouhodobém výhledu to pro ně bude přínosné?

Tyto otázky jsou součástí projektu VITAL LANDSCAPES a řeší je především čeští partneři PP5 v biosférické rezervaci Šumava. V tomto zpravodaji popisujeme tyto a některé další aktivity a výsledky projektů v chráněných oblastech.

Přejeme vám zajímavé přednášky a odpočinkovou letní dovolenou. V každém z míst vašeho pobytu si užívejte krás krajiny!

Jörn Freyer a Burkhardt Kolbmüller (koordinátoři)

PRÁCE S MÍSTNÍMI OBYVATELI V BIOSFÉRICKÉ REZERVACI ŠUMAVA

JAK PŘEKONAT PŘEDSUDDKY A ZKOSTNATĚLÉ STRUKTURY

Pohoří Šumava se nachází na hranicích České republiky – Bavorska – Horního Rakouska. Můžeme je popsat jako kulturní krajinu, obývanou po staletí, v níž se zachovalo vysoce kvalitní přírodní prostředí. Proto zde již po dlouhou dobu působí v širokém měřítku ochrana ze strany státu. Region je použit jako český pilotní region v projektu VITAL LANDSCAPES.

Tento projekt otevřel českému týmu možnost pokračovat v procesu praktického zavádění koncepce UNESCO týkající se biosférické rezervace. Tato koncepce je aplikována v celosvětovém měřítku. V tomto okamžiku tvoří biosférické rezervace síť skládající se z 598 lokalit, nacházejících se ve 117 státech¹. Každá z nich testuje přímo v reálu, jak najít způsob, aby místní obyvatelé dokázali žít v souznění s přírodou. Území, která mají status biosférické rezervace mají tři poslání – ochranu biologické diversity, umožnění výzkumu a vzdělávání při současné podpoře udržitelných ekonomických aktivit. Biosférické rezervace je možné označit jako místa, kde se lze učit udržitelnému rozvoji. Aby se podařilo dosáhnout tohoto ambiciózního cíle, je nezbytná komunikace a spolupráce s širokou škálou investorů, kteří musí být nějakým způsobem podporováni a institucionalizováni.

Proto PP5 iniciovala jednání mezi Správou národního parku Šumava² a Regionální rozvojovou agenturou Šumava³ o vzájemné spolupráci. V létě 2011 byla těmito dvěma stranami podepsána Do-

hoda o spolupráci. Tím strany vytvořily regionální platformu, na níž lze řešit zájmy ochrany přírody a regionálního rozvoje. Regionální rozvojová agentura souhlasila s tím, že bude vystupovat jako institucionální zástupce biosférické rezervace Šumava. Tím vznikla spolehlivá základna pro naše další kroky.

Za prvé, formou rozhovoru s místními klíčovými osobnostmi jsme zjistili očekávání místní komunity, pokud se týká biosférické rezervace a její role v regionu. Následně byl zorganizován seminář, kterého se účastnily klíčové osobnosti, včetně starostů obcí, podnikatelů a zástupců Národního parku Šumava s cílem společně specifikovat aktivity v biosférické rezervaci. Na jeho základě byl biosférické rezervaci udělen mandát zajišťovat komunikaci mezi již existujícím projektem a aktivitami a podporovat zájem místních obyvatel zapojit se do nich. Protože jsme se snažili vybudovat co nejpraktičtější podmínky, navrhli jsme webovou stránku biosférické rezervace (www.br-sumava.cz), která má sloužit v první fázi jako informační kanál a v budoucnosti jako základna pro komunikaci. Byla vyhlášena foto-soutěž zaměřená na školní děti z biosférické rezervace, aby se mohly seznámit s historií místa, v němž žijí. Informace o aktivitách nově zřízené biosférické rezervace byly poskytnuty veřejnosti v regionu ve dvou vydáních místních novin „Doma na Šumavě“ (léto a zima 2012), a formou rozhlasového vysílání, které je plánováno na dobu letních prázdnin 2012.

Tím je biosférická rezervace podporována na lokální úrovni. Její aktivity jsou také prezentovány na celostátní úrovni v rámci pravidelných schůzí Českého komitétu MaB /Člověk a biosféra/. Plánujeme také využití mezinárodních zkušeností. Proto ve spolupráci s Rakouským výborem MaB plánujeme organizaci semináře pro provozovatele biosférických rezervací ve Střední Evropě, který se bude konat na jaře 2013.

*Jan Těšitel, Drahomíra Kušová (ZF JČU),
Vladimír Silovský (BR Šumava)*

¹ <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/>

² <http://www.npsumava.cz/>

³ <http://www.rra-sumava.cz/>

Děti objevují svoji rodnou zem, pohoří Šumava. Foto: Monika Kytlicová

PODPORA OBČANSKÉ ANGAŽOVANOSTI V SASKU ANHALTSKU

JAK ZAPOJIT MÍSTNÍ OBYVATELE DO OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Ústředním cílem Společnosti pro kulturní dědictví Saska-Anhaltska (PP2) je zvýšení povědomí týkajícího se hodnoty kulturní krajiny a tím uchování přírodních a kulturních hodnot. To nejdůležitější je práce s lidmi. Naši kulturní krajinu budeme schopni zachovat jenom tehdy, pokud se nám dlouhodobě podaří zainteresovat místní obyvatele na hodnotách jejich regionu. V rámci projektu VITAL LANDSCAPES PP2 zavádí následující aktivity:

Školení průvodců kulturní krajinou:

Průvodce kulturní krajinou je naším vyslancem ve svém regionu. Je to člověk, který je schopen představit poklady svého rodného regionu zajímavým a vzrušujícím způsobem a informovat své hosty o zajímavých historických podrobnostech. Během dvou kurzů, z nichž každý měl rozsah 80 hodin, získali na školení znalosti z historie místní krajiny a z výzkumných prací a dovednosti zaměřené na správné vedení skupiny.

Tematické exkurze:

Dokonce i pro krajiny, které se nacházejí přímo před vstupem do našeho domu platí to, že jejich hodnoty neznáme, nebo je považujeme za nevýznamné. V důsledku toho si tváře naší krajiny nevážíme a poškozujeme ji. Abychom poskytovali nové informace, seznamujeme ostatní s kulturními prvky krajiny a budujeme emocionální vazby k regionální kulturní krajině. PP2 pravidelně po-

řádá exkurze pro 30 až 60 účastníků s tematickou náplní, např. voda, historické cesty nebo popravíště.

Podpora regionálních sítí a lokálních investorů

Prostřednictvím regionálních workshopů, seminářů a výměny informací podporuje PP2 všechny, kdo se angažují v oblasti kulturního dědictví a kulturní krajiny, tj. lokálních NGO. Vedle poskytování informací a znalostí patří k náplni posílení motivace a vzájemných vztahů investorů.

Společně bylo konstatováno, že uvedené aktivity významně pomohly zlepšit občanskou angažovanost v regionu a kvalitu práce místních investorů. Podrobnější informace najdete na www.lhbsa.de.

Tematické exkurze s místními obyvateli jsou jednou z aktivit pořádaných PP2, Spolek pro kulturní dědictví, Sasko – Anhaltsko. Foto: LHBSA

SETKÁNÍ ÚČASTNÍKŮ PROJEKTU VITAL LANDSCAPES V MAĎARSKU

Studijní cesta do pilotního regionu Nagyberék. Foto: Jörn Freyer

Od 2. do 6. června se tým projektu VITAL LANDSCAPES, s podporou externích odborníků sešel v Budapešti / Maďarsko, aby pokračoval ve společné práci na zavádění pilotních projektů (schůzka pracovní skupiny WP4). Toto setkání bylo spojeno s vědeckou konferencí na Korvínově univerzitě (téma: *Přístup občanů ke krajinám, webová stránka rozvoje Vital Nagyberék a možnosti spolupráce veřejnosti, směrnice pro správu krajiny na základě občanské komunity*) a exkurze do maďarského pilotního regionu Nagyberék. Další podrobnosti najdete na www.vital-landscapes.eu.

NOVINKY PROJEKTU

Plánování závěrečné konference

Závěrečná konference projektu VITAL LANDSCAPES je naplánována na 14.–15. února 2013 ve Vídni / Rakousko. Hostitelem je PP2 – Univerzita aplikované vědy a projekt bude prezentovat své výsledky a zjištění a zároveň projednávat varianty budoucích aktivit. Externí účastníci a příspěvky jsou vítány!

Následující seminář v rámci projektu

Následující seminář v rámci projektu, souběžně se schůzkou VL řídicího výboru se bude konat ve dnech 22.–23. října v Naumburgu / Německo a hostitelem bude vedoucí partner.

Fotokalendář projektu

Inspirováni fotografickou soutěží JTS a podobnými aktivitami v rámci VITAL LANDSCAPES, se partneři rozhodli vytvořit kalendář projektu, který bude obsahovat fotografie a příběhy krajín Střední Evropy. Kalendář bude brzo k dispozici.

www.vital-landscapes.eu

VÝTISK

VYDALA
Landgesellschaft
Sachsen-Anhalt / Zemská
společnost Sasko-Anhaltsko/
Große Diesdorfer Str. 56/57
39110 Magdeburg (DE)

REDAKCE
Jörn Freyer,
Burkhardt Kolbmüller

FINANCOVÁNÍ
Tento projekt je zaváděn
prostřednictvím Programu
CENTRAL EUROPE,
spolufinancovaného ERDF.

PP5: ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zemědělská fakulta je jednou z osmi fakult tvořících Jihočeskou univerzitu v Českých Budějovicích. Je z nich nejstarší, byla založena již v roce 1960 a je jednou z těch, které se podílely na procesu založení Univerzity v roce 1991. Současné zaměření fakulty plně odráží nedávné evropské trendy – doplňuje primární produktivní funkci zemědělství i o její neproduktivní funkci. Z hlediska širší perspektivy zahrnuje ve svém kontextu vedle přímého zemědělství rovněž sociální, ekonomické a kulturní aspekty. Problémy zemědělsky obhospodařovaných prostor/krajiny přitahují stále větší zájem – jak jako předmět výuky, tak výzkumu – které se realizují na fakultě (<http://www.zf.jcu.cz/>).

Tým PP5 je součástí Katedry krajinného managementu. Přesunul se na fakultu v roce 2009, z Ústavu krajinné ekologie při Akademii věd, kde byl postupně budován od roku 1994. Od svého založení se tým podílí na dlouhodobém výzkumu zaměřeném na sociální aspekty správy velkých chráněných oblastí. Pohoří Šumava se stalo pro tým modelovou oblastí již v roce 1995, kdy byl zahájen mezinárodní projekt s názvem „Trvale udržitelný rozvoj biosférické rezervace“, po němž následovala řada dalších projektů, na nichž se tým podílel¹. Metodicky jsme stavěli na myšlenkách akčního výzkumu. Pokračujeme v něm nadále a používáme kombinaci prakticky orientovaných projektů a teoretických projektů.

V tomto režimu představuje projekt Vital landscapes praktický aspekt našeho výzkumu, zatímco projekt „Chráněné oblasti – společenská dohoda o ochraně přírody“ probíhá paralelně, financována Grantovou agenturou České republiky a pokouší se teoreticky reflektovat proces zavádění biosférické rezervace.

Jan Těšitel a Drahomíra Kušová

Kontakt:

Jan Těšitel, Drahomíra Kušová
Zemědělská fakulta,
Jihočeská univerzita, Studentská 13,
370 05 České Budějovice
Tel: +420 387 772 770
Email: jtesitel@zf.jcu.cz,
dkusova@zf.jcu.cz

¹ Sustainable development strategy for Šumava Biosphere reserve. UNEP-GEF project on Biodiversity protection in the Czech Republic, World Bank, 1995–1997

Carrying capacity and revenue mechanisms for Šumava Biosphere reserve, UNEP-GEF project on Biodiversity protection in the Czech Republic, World Bank, 1995–1997

Role of Tourism in Development of the Šumava Region, Open Society Foundation, 1999–2001

Implementation of the Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy: Application of Czech experience with biodiversity conservation in Central and Eastern Europe, UNEP, 2001

PANet 2010 – Managing Functional Networks of Protected Areas, Interreg III B, CADSES, 2006–2008

Participativní management chráněných oblastí – klíč k minimalizaci konfliktů mezi ochranou biodiversity a socioekonomickým rozvojem místních komunit, VaV, MŽP, 2003–2005

Conservation and Sustainable Use of Biodiversity through Sound Tourism Development in Biosphere Reserves in Central and Eastern Europe. UNEP-GEF, 2005–2008

Kulturlandschaften und Identitäten entlang der österreichisch-tschechischen Grenze. Evropská územní spolupráce Rakousko-Česká republika, 2011–2013

Krajina v biosférické rezervaci Šumava.
Foto: Vladimír Silovský